

УДК 330.341.1(477)

ЮРИНЕЦЬ З. В.
КОХАН М. О.
КРУГЛЯКОВА В. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Стаття присвячена актуальним питанням активізації інноваційного потенціалу у харчовій промисловості. Розглянуто особливості формування та розвитку інноваційного потенціалу у харчовій промисловості. Проаналізовано та систематизовано причини стримування інноваційного процесу. Акцентовано увагу на розвитку інноваційного потенціалу у контексті національної інноваційної системи. Запропоновано структуру національної інноваційної системи у взаємозв'язку із інноваційним потенціалом. Окреслено напрями вдосконалення державної інноваційної політики для активізації інноваційного потенціалу у харчовій промисловості.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, харчова промисловість, інноваційна діяльність, інноваційна політика.

YURYNETS Z.,
KOCHAN M.,
KRUGLAYKOVA V.
Ivan Franko National University of Lviv

ACTIVATION OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF THE FOOD INDUSTRY AS A PLEDGE OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

The article is devoted to the actual issues of activating the innovation potential in the food industry. The peculiarities of formation and development of innovation potential in the food industry are considered. The causes of the containment of the innovation process are analyzed and systematized. Factors influencing the low development of the innovation process in the food industry: the unstable economic situation in the country; ineffective state policy in the direction of innovation development; contradiction of legislation on innovation; lack of financial support for innovative enterprises; insufficient number of highly skilled specialists in the innovation sphere; lack of mechanism for management of innovative potential at food industry enterprises; rapid physical and moral wear of equipment. It is important to develop the innovation potential in the context of the national innovation system. The key to the development of Ukraine's innovation potential is the development of a national innovation system that forms the preconditions and conditions for improving the efficiency of innovation and development of the state. The structure of the national innovation system in relation to the innovative potential is proposed. The directions of improvement of the state innovation policy for activating the innovation potential in the food industry are outlined. In order to boost the innovation potential of the food industry, it is necessary to stimulate the development and implementation of innovative projects. Particular attention should be paid to public financing of innovation activities: to increase attraction of investments for innovation-oriented enterprises of the food industry; increase lending rates for innovative projects and projects; to expand the spectrum and efficiency of the mechanism of state financing of innovation activity. It is also necessary to apply methods of motivation to innovation, and enterprises need to constantly monitor the state of innovation potential.

Keywords: innovations, innovation development, innovation potential, food industry, innovation activity, innovation policy.

Вступ. Сталий розвиток національної економіки можливий за умови проведення державою активної інноваційної політики. Для інноваційного розвитку України необхідний постійний розвиток національної науки, удосконалення законодавчої бази, забезпечення тісної взаємодії науки і нових технологій з виробництвом, бізнесом і державою. Таким чином, особливо актуальними стають проблеми активізації інноваційної діяльності для розвитку економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань інноваційної діяльності та активізації інноваційного потенціалу у різних галузях національної економіки присвячено наукові праці провідних вчених: О. І. Амоші, В. М. Геєця, Л. В. Дейнеко [2], С. М. Ілляшенка, О. Б. Каламана [3], О.О. Братковської [3], В. Г. Матвейкіної [4], С. І. Дворецького [4], Л. В. Мінько [4], В. П. Тарової [4], О.І. Летунової [4], Л. С. Мартюшевої, І. Е. Новікової, В. І. Полохала [1], З. Ю. Юринець [5] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В сучасних умовах відчувається брак системних підходів у дослідженні інноваційного потенціалу харчової галузі. Здебільшого наукові знахідки не знаходять практичного застосування в діяльності підприємств, тому необхідно надалі розвивати концептуальні погляди у цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності активізації інноваційного потенціалу в харчовій промисловості, розроблення структури національної інноваційної системи у взаємозв'язку із інноваційним потенціалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для економічного розвитку та процвітання країни необхідно якісно здійснювати трансформацію виробничої сфери. Великий інноваційний потенціал харчової

промисловості в Україні є одним з основних напрямів державної політики інноваційного розвитку. Кожне підприємство зацікавлене у формуванні інноваційної стратегії розвитку для підвищення своєї конкурентоспроможності та відповідності до сучасних умов міжнародного ринку. Процес економічної інтеграції зумовив складність і конкуренцію виходу вітчизняних товарів на міжнародний ринок та вимагає активізації інноваційного потенціалу харчової промисловості. Інноваційний потенціал країни, регіону, видів економічної діяльності (галузі), суб'єктів господарювання доцільно розглядати як сукупність науково-технічних, технологічних, фінансових, інфраструктурних, правових, соціокультурних та інших можливостей забезпечення проведення інноваційного процесу. Ці можливості, насамперед, ґрунтуються на наявності на усіх ієрархічних рівнях господарювання визначеної сукупності взаємопов'язаних ресурсів, а також певних умов їх найбільш ефективного використання для здійснення різних видів інноваційної діяльності. Виділяють найважливіші взаємопов'язані компоненти інноваційного потенціалу: кадрові, інформаційні, інтелектуальні, матеріальні та фінансові ресурси тощо [4].

Інноваційний розвиток у харчовій промисловості відбувається у різних формах та напрямках, серед яких доцільно виокремити [2, с. 134-135]:

- створення нових видів продуктів загального та спеціального призначення, вдосконалення та розвиток біотехнологій переробки сільськогосподарської сировини, застосування біологічно активних речовин та ферментних препаратів;

- вдосконалення системи зберігання харчової продукції від виробника до споживача із застосуванням сучасного обладнання та технологій, зниження рівня втрат біологічної цінності продуктів та забезпечення зберігання високої харчової якості, ліквідація можливості фізичного, хімічного та бактеріального забруднення;

- виробництво високоякісних кормів і продуктів харчування для тваринництва з відходів харчової промисловості та побічної сировини;

- створення технологічних ліній виробництва якісно нових харчових продуктів з наведено змінним хімічним складом відповідно до потреб організму людини;

- формування удосконаленої нормативно-методичної бази державного нагляду за якістю і безпекою продовольчої сировини та харчових продуктів, контролю за виробництвом, закупками, поставками, транспортуванням, збереженням та реалізацією продукції, а також для створення умов для виробництва харчових продуктів гарантованої якості;

- розробка сучасної інструментальної й аналітичної бази для контролю безпеки продовольчої сировини та харчових продуктів.

В Україні інноваційна діяльність перебуває на досить низькому рівні. Це спричинює залежність від імпортованих продуктів харчування і, як наслідок, відтік з країни значних коштів для інвестування країн-імпортерів та унеможливлення створення нових робочих місць. Тому, Україні необхідно розвиватись як країні з розвиненими високими технологіями [3].

Практикою усіх країн, що сформувавши інноваційну економіку, підтверджується, що основним суб'єктом, здатним забезпечити сприятливі умови для інноваційного розвитку, зниження інноваційного ризику, стимулювання і фінансування інновацій, є держава. Однією з причин повільного інноваційного розвитку в Україні постає недостатня державна підтримка сфери дослідження і розробок. Також, через відсутність попиту усередині країни, ресурс цей слабо використовуються. Всі знання і зусилля концентруються на обслуговуванні потреб іноземних компаній, які приходять на український ринок не за готовими технологічними продуктами вітчизняного виробництва, а за науковими, технічними здібностями і інженерними знаннями наших фахівців.

Активний розвиток інноваційного процесу у харчовій промисловості стримується під впливом низки чинників, серед яких:

- нестабільна економічна ситуація в країні, що зменшує рівень визначення довгострокових перспектив інноваційного розвитку;

- малоефективна державна політика у напрямі розвитку інновацій, пов'язана з суперечністю законодавства щодо інноваційної діяльності;

- відсутність фінансової підтримки для інноваційно-активних підприємств;

- недостатня кількість висококваліфікованих фахівців в інноваційній сфері;

- відсутність ефективного механізму процесу управління інноваційним потенціалом на підприємствах харчової промисловості;

- швидкий фізичний і моральний знос обладнання, що потребує постійного капіталовкладення.

Для активізації інноваційного потенціалу харчової промисловості потрібно здійснити стимулювання розробок та впровадження інноваційних проектів, а особливу увагу приділити державному фінансуванню інноваційної діяльності, зокрема: збільшити залучення інвестицій для інноваційно-орієнтованих підприємств харчової промисловості; підвищити розміри кредитування інноваційних розробок та проектів; розширити спектр та ефективність механізму державного фінансування інноваційної діяльності. Крім того, з метою активізації інноваційної діяльності та підвищення рівня інноваційного потенціалу на підприємствах харчової промисловості доцільно застосовувати методи мотивації до інноваційної діяльності,

а самим підприємствам необхідно здійснювати постійний моніторинг стану інноваційного потенціалу.

Такі результати можна отримати завдяки налагодженню національної інноваційної системи (НІС). Вважаємо, що ключовим у розвитку інноваційного потенціалу України є розвиток НІС, що формує передумови й умови задля підвищення ефективності інноваційної діяльності та розвитку держави.

Б.-А. Лундвалл подав широке трактування НІС, яке, на його думку, поєднує елементи соціально-економічної системи, рівень розвитку технологій та інновацій, визначається національними особливостями історичного розвитку країни [5, с. 230–236.]. Саме це бачення залишається концептуальним орієнтиром для здійснення НДДКР, розроблення політики розвитку інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу [6].

Структура національної інноваційної системи країни у взаємозв'язку із інноваційним потенціалом, важливими елементами наведена на рисунку 1. Найменш розвиненим у НІС України є взаємозв'язок основних компонент «суб'єкти господарювання (сфера підприємництва) - сегмент науково-дослідної діяльності та освіти - консультаційні центри, центри трансферу технологій тощо». Про важливість налагодження цього зв'язку говориться вже роками, водночас взаємодія ця не може бути налаштована адміністративно-директивним чином.

Рис. 1. Структура НІС у взаємозв'язку із інноваційним потенціалом

Джерело: розроблено авторами

Формально в усіх громадських інститутах України відзначається домінуюча роль науки, нових технологій у підвищенні рівня економічного розвитку країни. Важливою проблемою національної економіки є відсутність системної інноваційної політики, яка б залучала різну сукупність суб'єктів, що мають відношення до НІС. Ухвалення лише законів для інноваційного розвитку України є надто мало. Потрібне з боку держави активне стимулювання інноваційної діяльності, формування інноваційної культури, сприятливих умов та середовища задля розвитку інновацій. Усі розглянуті питання мають комплексний характер, для вирішення яких потрібен чималий термін часу та обсяг продуманих дій.

Висновки. Сучасні умови розвитку світових соціально-економічних відносин вимагають постійного розвитку харчової промисловості завдяки активізації інноваційного потенціалу та впровадженню інновацій у виробництво. Для стимулювання інноваційної діяльності у харчовій промисловості необхідно збільшити інвестиції в технічну та технологічну модернізацію, удосконалити використання податкових пільг для інноваційно активних підприємств, а також забезпечити тісну взаємодію науки і нових технологій з виробництвом, бізнесу та держави.

Література

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] : матеріали парламентських слухань у ВРУ 17.06.2009. / за заг. ред. проф. В.І. Полохала. – Київ : Парламентське видання, 2009. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua>.

2. Дейнеко Л. В. Інноваційний розвиток харчової промисловості України [Електронний ресурс] : матеріали міжнародного симпозіуму / Л. В. Дейнеко. – Київ, 2011. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=bCdTBAQAQBAJ>.

3. Каламан О.Б. Інноваційний розвиток підприємств харчової промисловості / О.Б. Каламан, О.О. Братковська // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1(21). – С. 87–90.

4. Матвейкин В. Г. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития : моногр. / В. Г. Матвейкин, С. И. Дворецкий, Л. В. Минько та ін. – М. : Изд-во “Машиностроение-1”, 2007. – 284 с.

5. Юринець З. Іноземний досвід формування національних інноваційних систем та його реалії в Україні / З. Юринець // Вісник Львів. ун-ту. Серія екон. – 2014. – Вип. 51. – С. 230–236.

6. Юринець З. В. Аналіз методик і результатів оцінки конкурентоспроможності національних економік у напрямі впровадження інновацій / З. В. Юринець // Стратегія економічного розвитку України. – 2014. – № 34. – С. 57–63.

References

1. Polokhal V.I. Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv [Elektronniy resurs] / V.I. Polokhal. – Kyiv: “Parlamentske vydannia”, 2009. – Rezhym dostupu: <http://kno.rada.gov.ua>.

2. Deyneko L. Innovatsiinyi rozvytok kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Elektronniy resurs] / L. Deyneko, B. Malyskiy, E. Boito // Materialy mizhnarodnogo simpoziumu, Kyiv. – Rezhym dostupu: <https://books.google.com.ua/books?id=bCdTBAQAQBAJ>

3. Kalaman O.B. Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv kharchovoi promyslovosti / O.B. Kalaman, O.O. Bratkovska // Ekonomika harchovoyi promyslovosti. 2014. – vol. 1. – № 21. – pp. 87-90

4. Matveykin V. G. Innovatsionnyy potentsial: sovremennoye sostoyaniye i perspektivy razvitiya: monografiya / V. G. Matveykin, S. I. Dvoretzkiy, L. V. Min'ko, V. P. Tarov, L. N. Chaynikova, O. I. Letunova. – M. : “Izdatel'stvo Mashinostroyeniye-1”, 2007. – 284 s.

5. Yurynets Z. Inozemniy dosvid formuvannya natsionalnykh innovatsiynykh system ta yogo realiyi v Ukraini / Z. Yurynets // Visnik Lvivskogo natsionalnogo universitetu imeni Ivana Franka. Seriya ekonomichna. – 2014. – № 51. – pp. 230-236

6. Yurynets Z. V. Analiz metodik i rezultatov otsinki konkurentospromozhnosti natsionalnykh ekonomik u napryami vprovadzhennya innovatsiy / Z. V. Yurynets // Strategiya ekonomichnogo rozvitku Ukraini. – 2014. – № 34. – pp. 57-63

Рецензія/Peer review : 17.05.2018

Надрукована/Printed : 05.06.2018

Рецензент: д. е. н., проф. Хоронжий А. Г.